

چرایی سقوط اخلاق در مستطیل سبز

چیزی که بینندگان تلویزیونی از شهرآورد 75 دیدند فقط سنگ‌پرانی چند دقیقه‌ای بود...

کارشناسان در گفت‌وگو با جام‌جم بررسی کردند

چرایی سقوط اخلاق در مستطیل سبز

چیزی که بینندگان تلویزیونی از شهرآورد 75 دیدند فقط سنگ‌پرانی چند دقیقه‌ای بود، اما فحاشی، ناسزاگویی و به کار بردن الفاظ رکیک در طول این بازی به حدی آزاردهنده بود که حتی واکنش برخی از اعضای دو تیم را برانگیخت؛ محیطی به اصطلاح فرهنگی که به کانون آموزش انواع و اقسام ناسزا تبدیل شده بود. اما مشکل کجاست؟ کارشناسان بر این عقیده‌اند که ریشه این رفتار را باید خارج از محیط ورزش جستجو کرد.

صرف‌نظر از نتیجه و بحث فنی شهرآورد 75 که چنگی به دل نزد، در این بازی به مراتب بیش از بازی‌های گذشته جو فحاشی حکمفرما بود و خواهش و التماس بزرگان استقلال و پرسپولیس از جمله جواد نکونام، مهدی رحمتی، علی کریمی، مهدی مهدوی‌کیا و امیر قلعه‌نویی هم از تماشاگران تغییر محسوس در این روند ایجاد نکرد. جایی که نصفی از ورزشگاه یک مصرع فحش می‌سرایند و طرف مقابل مصرع دوم آن را با آب و تاب بیشتر و توأم با خشم و خنده تکرار می‌کند! به واقع نباید خود را گول زد، دیگر صحبت از تماشاگرما نیست و اکثریت قریب به اتفاق ورزشگاه در این گرداب فحاشی غوطه‌ورند. جالب این‌که پیش از این بازیکنان و مربیان دو تیم متهم می‌شدند که آنها تماشاگران را نسبت به انجام رفتارهای ناهنجار تحریک می‌کنند، اما روز جمعه خلاف این داستان را شاهد بودیم.

برای ریشه‌یابی و ارائه راهکار برای تعدیل این روند و این موضوع به سراغ دو استاد دانشگاه در حوزه‌های جامعه‌شناسی و روان‌شناسی، امیر قلعه‌نویی سرمربی استقلال و حمیدرضا صدر کارشناس فوتبال رفتیم.

وقتی قدرت خود‌کنترلی از جامعه گرفته می‌شود

دکتر سعید معیدفر، استاد جامعه‌شناسی دانشگاه تهران در ریشه‌یابی این موضوع گفت: در گذشته در جامعه ما هر فردی مسئول رفتار خود بود، به این معنی که اگر در محله خود دست به هنجارشکنی می‌زد با واکنش اهل محل مواجه می‌شد و به واقع یک احساس مسئولیت بین مردم وجود داشت و کمتر کسی جرات هنجارشکنی به خود می‌داد، اما بتدریج این رفتار مسئولانه مردم کم‌رنگ و کم‌رنگ‌تر شد، طوری که جامعه ما قدرت خود‌کنترلی خود را از دست داد.

طبیعی است وقتی دولت می‌خواهد همه چیز را راسا کنترل کند کسی احساس مسئولیت فردی نخواهد کرد.

در چنین شرایطی وقتی جمعی در محیطی به نام ورزشگاه قرار می‌گیرند زیر همه چیز می‌زنند و تمام آن چیزهایی را که برای آن جمع مقدس تلقی می‌شود، زیر پا می‌گذارند.

وی در ریشه‌یابی اجتماعی مساله فحاشی و پرخاشگری تماشاگران گفت: متأسفانه ما نتوانستیم در جامعه مدرن امروز و هم‌سو با تغییرات اجتماعی فرهنگ خود‌کنترلی را به صورت خودانگیخته و در طول زمان جریان دهیم و وقتی چیزی از بطن جامعه شکل نگیرد، دیگر شیوه‌های کنترلی هم به خوبی جواب نمی‌دهد.

این استاد دانشگاه با بیان این‌که رفتار تماشاگران در ورزشگاه ریشه در ناکامی‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی آنها دارد، تصریح کرد: جوانی که در زمینه‌های مختلف خود را ناکام می‌داند به طور طبیعی وقتی محیطی باز چون ورزشگاه می‌یابد ناراحتی خود را به شکل ناهنجاری‌های رفتاری و گفتاری نشان می‌دهد.

وی در پاسخ به این سوال که راهکار برون رفت از این وضع چیست، گفت: به هر حال برای تخلیه انرژی جوانان باید پذیرفت که نه تنها در حوزه ورزش بلکه در دیگر حوزه‌ها نیز باید بسترهای مناسب و سالمی فراهم آید تا این انرژی به شکل منطقی و در چارچوب ارزش‌ها تخلیه شود، نه در قالب ناهنجاری.

تزریق نشاط به جامعه حیاتی است

در همین رابطه و برای بررسی روان‌شناختی موضوع سراغ دکتر مجید صفاری‌نیا، رئیس انجمن روان‌شناسی اجتماعی ایران و عضو هیات علمی دانشگاه علامه طباطبائی رفتیم. این استاد دانشگاه هم با تایید صحبت‌های معیدفر، به جام‌جم گفت: رفتارهایی چون فحاشی و پرتاب اشیا در ورزشگاه‌ها و خسارت زدن به اموال عمومی همچون اتوبوس و کیوسک تلفن در واقع تظاهر هیجان و عواطف انسان‌هاست و معنایی جز اوباشگری ندارد. این رفتارها، رفتارهایی هستند که فرد وقتی تنهاست به‌ندرت دست به انجام آنها می‌زند، اما وقتی در قالب جمعی مثل ورزشگاه قرار می‌گیرد و مکانیسم‌های بازدارنده را ضعیف می‌بیند دست به انجام آنها می‌زند و ریشه آن در عدم تخلیه فرد است.

وی با اشاره به جوان بودن جمعیت کشور گفت: با توجه به این‌که جامعه ما در حال گذار است و دگرگونی‌های اجتماعی زیادی در آن شکل می‌گیرد، لازم است یک نوع شور و نشاط بر پیکر این جامعه تزریق شده و جوانان برای ابراز خوشحالی، خشم و غم خود بستری مناسب داشته باشند. مثل گذشته که شهرداری تهران برنامه‌هایی را به نام سامانه شادی در اعیاد مختلف مذهبی و ملی در سطح شهر برگزار می‌کرد و صرف نظر از اشتباه بودن آن، جوانان در یک محیط سالم هیجان و شور خود را بروز می‌دادند. بنابراین معتقدم برای جلوگیری یا به حداقل رساندن فضای ملتهب و ناهنجار در ورزشگاه‌ها باید شور و نشاط به جامعه تزریق شود.

وی افزود: ما حتی در کشورهای آسیایی چون ژاپن و چین شاهدیم که آنها در روزهای تعطیل با برگزاری مراسم منطبق بر آداب و رسوم خود نسبت به تخلیه روانی افراد جامعه اقدام می‌کنند، چیزی که در جامعه ما به شدت کم‌رنگ است و در این شرایط وقتی جوان در خانه، مدرسه و خارج از این دو محیط، فضایی برای بروز هیجان خود حتی به صورت سالم نمی‌بیند ناخودآگاه یا آگاهانه از عهده کنترل هیجان خود برنیامده و هنجار شکنی در این سطح رخ می‌دهد.

دکتر صفاری‌نیا خاطر نشان کرد: وقتی آمارهای رسمی گویای بین 30 تا 35 درصد اختلالات سازگاری در جامعه است به طور طبیعی در یک محیط یکصد هزار نفری هم شمار قابل‌توجهی دچار اختلال سازگاری هستند و برای آنها باید برنامه داشت.

این استاد دانشگاه پیشنهاد کرد: در این باره امکاني چون پارک جوان در سطح شهرها با برنامه‌های مفرح فرهنگی سالم در نظر گرفته شود تا انرژی جوانان تخلیه شود، ضمن این‌که همه اجتماع بزرگ فوتبال به دربی ختم نشود. به‌عنوان مثال در بازی دو تیم دسته دومی هم ضمن در نظر گرفتن جوایز مختصری؛ نوجوانان را به سوت زدن، هورا کشیدن و جیغ زدن و پرهیز از شعار دادن دعوت کنند، این کار نه تنها ایرادی ندارد، بلکه انرژی آنها را هم تخلیه می‌کند.

قلعه‌نویی: فضای ورزشگاه متاثر از جامعه است

اما امیر قلعه‌نویی دقیقی پس از پایان دربی در این باره به جام‌جم گفت: وقتی بازیکنان دو تیم در اوج رفاقت و دوستی بازی جوانمردانه را به نمایش می‌گذارند و این بازی فقط یک گل کم دارد، جای بسی ناراحتی است که تماشاگران دو تیم چنین به بازیکنان و همدیگر توهین می‌کنند. واقعا حیف نیست این همه تماشاگر که با شور و شغف به ورزشگاه می‌آیند به این شکل به توهین بپردازند؟!

سرمربی استقلال در عین حال که معتقد است استقلال و پرسپولیس را باید به عنوان یک فرصت برای جامعه پنداشت نه تهدید، در این باره افزود: من از این زاویه به قضیه نگاه می‌کنم که به خاطر این دو تیم چند ساعت این همه تماشاگر در یک محیط ورزشی قرار گرفته و گرفتار ناهنجاری‌های جامعه نمی‌شوند، البته روشن است که هیچ کس فضای توهین و فحاشی را تایید نمی‌کند.

قلعه‌نویی با اشاره به مسائل فنی بازی، گفت: از نظر فنی این بازی فقط گل کم داشت، اما تاریک‌ترین نقطه بازی جایی بود که تماشاگران به همدیگر و به بازیکنان توهین می‌کردند، آن هم در شرایطی که بازیکنان در اوج رفاقت و معرفت بازی می‌کردند واقعا من به سهم خودم از این موضوع ناراحت شدم.

سرمربی استقلال با بیان این‌که مشکلات سایر حوزه‌ها به نوعی در ورزشگاه نمایان می‌شود، یادآور شد: به هر ترتیب باید پذیرفت مشکلات اقتصادی، آموزشی و اجتماعی جامعه طوری است که مردم و بویژه تماشاگران را به سمت و سویی می‌برد که در ورزشگاه چنین رفتاری داشته باشند، امیدوارم این مشکلات به حداقل رسیده و دیگر شاهد چنین جوی نباشیم.

راهکار چیست؟ قلعه‌نویی در پاسخ به این سوال گفت: همه باید دست به دست هم بدهند و این فضا را تعدیل کنند. روز جمعه همه دیدند بازیکنان دو تیم و خود من بارها تماشاگران را به آرامش دعوت کردیم و امیدوارم بقیه هم به سهم خود در این رابطه تمهیدی بیندیشد.

برگزاری بازی توسط باشگاه ؛ یک راهکار قابل اجرا

اما حمیدرضا صدر، کارشناس فوتبال این موضوع را از منظر فوتبالی بررسی کرد و به جام‌جم گفت: به طور طبیعی برای جلوگیری از بروز مساله سنگ‌پرانی و پرتاب اشیا ناگزیر باید بحث کنترل تماشاگر جدي تلقي شود، اما وقتی ورزشگاه آزادي متعلق به اداره ورزش و جوانان است، بلیت‌فروشی را سازمان لیگ انجام می‌دهد و تامین امنیت با نیروی انتظامی است. در این شرایط چطور می‌توان گفت فلان تیم میزبان بازی است؟ واقعیت این است چون باشگاه‌هایی ما نمی‌توانند میزبان باشند در نتیجه کنترلی هم بر تماشاگر خود نداشته و نمی‌توان آنها را مواخذه کرد. این در حالی است که در ترکیه، همسایه شمال غربی ما باشگاه‌ها همه امور میزبانی بازی‌های خود را بر عهده دارند و اگر اخلاقی در روند بازی‌ها صورت بگیرد برخورد با باشگاه میزبان طبیعی می‌نماید. در رابطه با پرتاب اشیا در ورزشگاه‌هایی ما به نظر من مسئولیتی متوجه باشگاه‌ها نیست، در حالی که اگر خود میزبان باشند می‌توانند نسبت به سالم‌سازی محیط ورزشگاه به طور جدي اقدام کنند.

صدر درباره فحاشی صورت گرفته از سوی تماشاگران، گفت: در کمال تاسف واقعیت این است که متاسفانه دیالوگ‌ها در جامعه ما در شیب نزولی قرار گرفته و بلد نیستیم خوب با هم حرف بزنیم. به عنوان مثال وقتی در دانشگاه با يك دانشجو صحبت می‌کنید کمتر تفاوتی بین ادبیات او با يك فرد دانشگاه نرفته مشاهده می‌کنید. بنابراین معتقدم ریشه ناسزاگویی در ورزشگاه را باید در جامعه پیدا کرد و با يك کار فرهنگی به سمت و سوی اصلاح ادبیات جامعه حرکت کرد. کار فرهنگی هم به طور طبیعی زمان‌بر بوده و به این راحتی نمی‌توان آن را نهادینه کرد.

امید توفیقي / گروه ورزش